

Tio uppdrag för Europa

LIBERALERNAS REFORMAGENDA FÖR EU

Antagen av landsmötet 2023

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Tillsammans för Europa	3
Uppdrag 1: Öppna dörren för Ukraina	4
Uppdrag 2: Världens främsta miljöorganisation	6
Uppdrag 3: Starkt Europa i världen	9
Uppdrag 4: En hållbar ekonomi som växer	11
Uppdrag 5: Dra nytta av digitaliseringen.....	13
Uppdrag 6: Värna demokratin och rättsstaten	15
Uppdrag 7: Ett Europa nära medborgarna.....	17
Uppdrag 8: Trygghet och säkerhet för alla.....	19
Uppdrag 9: Gemensamt ansvar för migrationen	21
Uppdrag 10: Effektiv och demokratisk union.....	23

Tillsammans för Europa

Europa befinner sig i krig, och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har på kort tid förändrat läget i världen. De globala motsättningarna ökar i takt med att auktoritära regimer växer sig starkare. Ett isolerat Ryssland, ett aggressivt Kina och ett allt mer inåtvänt USA skapar globala spänningar. Prisökningarna i krigets spår förvärrar situationen för människor världen över. Liberala värden som frihandel och globalisering, som skapat välstånd och positiv utveckling under flera årtionden, ifrågasätts till förmån för protektionism och stora offentliga ingrepp i ekonomin. Vi befinner oss i ett mycket allvarligt läge.

Samtidigt har EU-samarbetet på senare tid visat upp sina bästa sidor, och tagit steg framåt som tidigare ansågs helt omöjliga. Tillsammans såg vi till att förse Europa och andra delar av världen med vaccin mot Covid-19. Tillsammans agerade EU-länderna med kraft för att mildra de ekonomiska följderna av pandemin. Tillsammans har EU fått på plats världens mest ambitiösa politik för att stoppa koldioxidutsläppen och skydda miljön. Och det senaste året har EU samfällt markerat mot det ryska anfallskriget genom skarpa sanktioner mot Ryssland och ett helhjärtat stöd till Ukraina, både ekonomiskt, politiskt och militärt. Vad vi nu ser är en renässans för det europeiska fredsprojektet.

I denna osäkra och oroliga tid har EU ett uppdrag som är det i särklass viktigaste: att hålla ihop mot diktatur, krig och förtryck, samtidigt som vi slår vakt om frihet, demokrati och rättsstaten. Vår europeiska sammanhållning är vårt starkaste vapen mot Putins Ryssland. Det är bara när vi i EU håller samman kring liberala värden som Europa kan vara en stark och pådrivande kraft i världen. Ett splittrat EU omöjliggör den uppgiften.

Liberalerna vill se en reformagenda för Europa, som gör att vi kan fortsätta att hantera de stora utmaningarna gemensamt. Det handlar om att fortsätta stötta Ukraina mot Putins krigsmaskin och på vägen mot EU-medlemskap och att säkra omställningen till en fossilfri och växande ekonomi som är öppen mot omvärlden. Det handlar om att öka säkerheten i vårt närområde, stärka kampen mot den organiserade brottsligheten, hantera migrationen och värna vår natur - områden där tätare EU-samarbete kan bidra till att lösa de samhällsproblem vi har i Sverige.

Ska vi lyckas med detta behöver EU förändras, så att skattepengar används på bästa möjliga sätt, att det blir enklare att fatta beslut och att EU får större muskler på vissa områden. Och ska Sverige dra full nytta av EU-medlemskapet krävs att vi är med fullt ut i samarbetet och inför euron som valuta.

Det här är trots allt inga självklara uppfattningar i EU idag. Högerpopulistiska krafter vill istället gå en annan väg och montera ner Europasamarbetet, vissa vill att vårt land minskar sitt engagemang i unionen. Det vore oerhört farligt för Sverige, för vår ekonomi och vår säkerhet. För Liberalerna är ett starkare och fördjupat EU vägen framåt, för Sveriges och Europas skull.

Uppdrag 1: Öppna dörren för Ukraina

I över 70 år har Europasamarbetet haft en helt central uppgift: att bevara freden och befästa demokratin i de länder som blivit medlemmar. Det europeiska fredsprojektet är en framgångssaga utan motstycke, och ett viktigt skäl till detta är grundprincipen - att dörren står öppen för länder i Europa som vill bli medlemmar och som respekterar ett antal högt ställda krav. Att fler länder aktivt väljer att söka sig till EU är avgörande i ett läge där Ryssland och Kina systematiskt ökar sitt inflytande i EU:s närområde. Alternativet, att inte fortsätta utvidga EU, skulle kunna få mycket allvarliga konsekvenser om europeiska länder istället hamnar i klorna på auktoritära regimer.

Ukraina och Moldavien hör hemma i den europeiska familjen av demokratier, och måste skyddas mot fortsatt rysk aggression även efter att Ryssland förlorat kriget. EU:s viktigaste uppgift just nu är därför att staka ut och stötta deras väg mot ett fullvärdigt EU-medlemskap.

Liberalerna vill se en konkret färdplan för Ukraina och Moldavien, där medlemskapsförhandlingar inleds omgående och där båda länderna stegvis blir en del av EU:s säkerhetspolitiska samarbete samt i EU:s inre marknad. Redan nu har EU omfattande frihandelsavtal med både Ukraina och Moldavien, och tillgång till den inre marknaden skulle innebära stora ekonomiska fördelar. Redan tidigt under förhandlingsprocessen bör Ukraina och Moldavien få observatörsstatus i Europaparlamentet och övriga EU-institutioner. EU måste dessutom stå redo att ta det huvudsakliga finansiella ansvaret för återuppbyggnaden av Ukraina efter att kriget tagit slut. Med rätt stöd och incitament kommer både Ukraina och Moldavien att steg för steg uppfylla de höga krav som ställs för att upptas som fullvärdiga medlemmar i den europeiska familjen.

För att bibehålla kraft i förhandlingsprocesserna bör EU övergå till en princip om "stegvis integration". Det innebär att ett kandidatland steg för steg erbjuds delar i medlemskapet i takt med att olika förhandlingskapitel stängs, enligt tydligt uppsatta kriterier. På samma sätt bör processen snabbt avbrytas eller backas tillbaka när utvecklingen i ett land går åt fel håll. För Liberalerna är det helt centralt att samtliga anslutningskrav måste uppfyllas innan ett land beviljas fullvärdigt medlemskap. Inga undantag kan göras från den principen.

Att samtliga länder på Västra Balkan på sikt blir en del av EU skulle kunna bidra väsentligt till säkerhet och ekonomisk utveckling i regionen och stärka EU. Nordmakedonien, Montenegro och Albanien, som aktivt förhandlar om EU-medlemskap, ska stöttas för att kunna uppfylla medlemskapskraven, särskilt när det gäller rättsstaten och kampen mot korruption. Likaså bör EU fortsätta bistå Bosnien-Hercegovina och Kosovo på vägen mot att bli kandidatländer. EU måste samtidigt ha beredskap att markera och agera om utvecklingen i kandidatländerna inte ligger i linje med EU:s värden. Liberalerna anser därför att förhandlingarna med Serbien helt bör avbrytas tills vidare. EU:s förhandlingar med Turkiet, som ligger på is sedan många år tillbaka, måste avbrytas permanent eftersom landet utvecklats till en auktoritär stat som på inget sätt respekterar EU:s grundvärden.

För EU:s övriga grannländer i öst krävs ett långsiktigt samarbete som för vissa länder kan ha fullvärdigt EU-medlemskap som mål. Georgien och andra länder i regionen behöver stöttas för att bryta det ekonomiska beroendet av Ryssland. En demokratisk utveckling i Belarus måste prioriteras särskilt, och EU måste stötta den demokratiskt valda exilregeringen i kampen mot diktatorn Lukasjenka.

Uppdrag 2: Världens främsta miljöorganisation

Klimatförändringar och miljöförstöring är några av vår tids största och mest akuta utmaningar. Vi behöver agera tillsammans och snabbt. Liberalernas EU är världsledande i miljö- och klimatarbetet och driver alltid en politik som vilar på vetenskap och fakta. EU ska helt enkelt fortsätta vara världens bästa miljöorganisation. Genom liberal politik kan EU leda omställningen till hållbara samhällen och säkerställa en renare och friare framtid för kommande generationer. I Liberalernas EU förs en ambitiös och realistisk politik som bidrar till att tackla klimatförändringar och miljöförstöring utan att politiken blir en bromskloss för de företag som går före i omställningen.

Det är viktigt att EU visar vägen i det globala arbetet med att genomföra Parisavtalet för klimatet och Montréalavtalet för den biologiska mångfalden. Att nå våra klimat- och miljömål samtidigt som vi skapar tillväxt och välstånd visar andra länder att det går att skydda planeten samtidigt som människor får det bättre. För att Europa ska fortsätta vara en förebild finns det en tydlig väg framåt: vi måste se till att den som förorenar och släpper ut måste betala för det.

För att nå målet om ett koldioxidneutralt EU till 2050 behöver EU snarast besluta om att minska koldioxidutsläppen med 95 procent till 2040, jämfört med 1990 års nivå. Samtidigt måste utsläpp av växthusgaser kosta. Liberalerna vill se ett handelssystem i EU för metan, kväveoxid och flourinerade växthusgaser på samma sätt som vi har för koldioxid idag. Men att stoppa utsläppen av växthusgaser räcker inte. Vi behöver också minska den koldioxid som redan släppts ut i atmosfären. EU ska möjliggöra och skapa ekonomiska incitament för biologisk och teknisk lagring av koldioxid. Lagring av koldioxid ska dock inte få användas som substitut för utsläppsminskningar och EU bör därför sätta upp konkreta mål för koldioxidinfångning och ansvar fördelas på medlemsstaterna.

För att påverka resten av världen i rätt riktning behöver miljö- och klimatfrågor integreras bättre i handelspolitiken, så att vi ser till att ingen får en konkurrensfördel genom att skada miljön. En effektiv åtgärd är att skapa en "klimatklubb" där handel underlättas mellan länder som lever upp till sina klimatåtaganden under Parisavtalet. EU:s system för utsläppshandel ska öppnas upp även för EU:s handelspartners. På det sättet kan EU bidra till minskade utsläpp i stora delar av världen. EU bör också öka sitt klimatbistånd för att stödja de fattigaste länderna i sin omställning så att de kan skapa en hållbar industrialisering redan från början. Koldioxidutsläpp får inte bli en global konkurrensfördel och det system med koldioxidavgifter som nu införs för import av vissa varor till EU behöver vidgas så att den täcker alla de utsläpp som ingår i EU:s handelssystem. EU behöver också investera mer i forskning och innovation som främjar omställning, framför allt kring utveckling av ny, effektiv och säker kärnkraft, samt samarbeta över gränserna för att utveckla och sprida teknik och kunskap.

Omställningen är inte varje individs enskilda ansvar, men varje individ ska kunna ta ansvar. Liberalerna vill därför se ett EU där ekonomin är cirkulär på riktigt och där det är enkelt att göra rätt, oavsett om det handlar om vilka varor man köper, hur man reparerar dem eller återvinner dem. Alla varor som säljs i EU, från bilar till maten på bordet, ska märkas med

sitt klimatavtryck senast 2035 och all teknik med sin energiförbrukning. För att kunna räkna ut klimatavtrycket behöver man veta vad som släppts ut i energiproduktionen för den el som använts i varans produktion. Därför måste all elproduktion kopplas information som redovisar produktionens faktiska klimatavtryck i realtid.

Samtidigt måste konsumenterna veta att allt som köps i EU lever upp till höga krav för miljön och mänskliga rättigheter, oavsett var varan producerats. Ett bra exempel på hur detta kan göras är den nya EU-lagstiftningen mot avskogning och de krav på kontroll av leverantörskedjor som nu diskuteras. EU bör införa regler som minskar vårt beroende av icke-återvinningsbara material, som viss plast, och Liberalerna vill se ett gemensamt europeiskt pantsystem för alla förpackningar i hårdplast och metall. Vi behöver regler som skapar ett EU där det också är enkelt att ta tåget, eller elbilen, när du reser i EU samtidigt som flyget står för alla sina utsläpp.

Klimatomställningen kräver att EU driver en teknikneutral energipolitik som bidrar till en helt fossilfri energiförsörjning. För att nå dit måste EU:s regler möjliggöra och skapa förutsättningar för både mer kärnkraft och mer förnybar energiproduktion i Europa. För att stoppa användningen av fossil energi till 2035 behöver tempot ökas för att koppla samman de europeiska elnäten och skapa en genuin europeisk elmarknad. Samtidigt som vi ska producera mer koldioxidfri el i Europa kommer vi behöva använda elen så smart som möjligt, implementera krav på energieffektiviseringar och få på plats teknik som kan minska efterfrågan när den är som störst. Alla EU-länder måste ta sitt ansvar för den fossilfria energiproduktionen. Liberalerna vill se bindande mål för energiproduktion i EU och för varje medlemsland som ett komplement till målen för energieffektivitet och förnybar energiproduktion.

Den nya energiproduktionen måste vara hållbar hela vägen och Liberalerna vill se liknande hållbarhetskrav på solceller som vi nyligen fått på plats för batterier. Alla subventioner i EU och medlemsländerna som leder till klimat- och miljöförstöring, såsom vissa subventioner till jordbruket eller för fossila drivmedel, måste fasas ut för att sedan avvecklas. Majoriteten av EU:s klimatskadliga subventioner kommer idag från den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP). Liberalerna vill att alla produktionsstöd tas bort och att enbart stöd till omställning av jordbruk och landsbygdsutveckling finns kvar. Politiken i EU ska möjliggöra den gröna omställningen, inte hålla den fossila ekonomin under armarna.

Att rädda klimatet och värna miljön går hand i hand. Liberalerna vill se ett större fokus på att öka den biologiska mångfalden. Mer måste göras, befintliga regelverk måste implementeras och efterlevnaden stärkas. För våra vatten, i synnerhet Östersjön, handlar det om att införa fiskestopp när beståndet når för låga nivåer, att stoppa miljöskadliga fiskemetoder som trålfiske i marina reservat, att avskaffa fiskesubventioner och att införa en marknad för uttagsrätter på samma sätt som vi har för koldioxidutsläpp. Skyddet för våra sjöar, hav och vattendrag är angeläget för de sårbara ekosystemen, men också vår livsmedelsproduktion och vår vattenförsörjning. Att vårt vatten och vår luft är ren, hälsosam och giftfri är avgörande både för att naturen ska må bra men också för att vi människor inte ska bli sjuka. För vår natur på mark handlar det om att öka skyddet av

naturområden och att arbeta tillsammans med näringslivet för att hitta mer hållbara sätt att bruka jord och skog för att skydda och främja den biologiska mångfalden.

EU behöver öka våra skyddade naturområden, att nå Montrealavtalets krav om 30 procent till 2030 måste ses som en minimigräns. EU måste få på plats tydliga tillåtande regler för ny genteknik för att vi ska kunna föda fler på mindre yta och när klimatet förändrar förutsättningarna för vårt jordbruk. Att minska användningen av konstgödsel är viktigt för att minska och förebygga övergödning av sjöar, vattendrag och hav. Jordbruket är en central näring för Sverige och EU och avgörande för vår matförsörjning, EU måste hjälpa jordbruket ställa om. I EU ska inte djur transporteras långa sträckor på ett sätt som hotar djurets hälsa utan slakt ska ske nära platsen där djuren levit. EU behöver enas om en strategi för effektiv vattenanvändning för ett livskraftigt jordbruk i hela EU trots extremväder och torka.

Rysslands fullständiga krig mot Ukraina innebär förutom de humanitära konsekvenserna en fundamental miljökatastrof orsakad av den ryska ockupationsmakten. I EU:s stöd till återuppbyggnaden är miljöaspekterna viktiga att ha med från början. Ryssland måste ställas till svars för och betala för de ekologiska skador som de bär ansvar för.

Uppdrag 3: Starkt Europa i världen

I en värld där auktoritära regimer som Ryssland och Kina stärker sitt inflytande måste världens demokratier hålla ihop. I det arbetet är ett starkt Europa, som kan tala med en tydlig röst, helt avgörande. Tillsammans med USA, Storbritannien och andra demokratiska EU utgöra en frihetens axel som står upp mot diktatur och förtryck, för försvaret av rättsstat, demokrati och mänskliga rättigheter. Det handlar om att på alla sätt stötta Ukraina mot den ryska krigsmaskinen, att beslutsamt isolera den ryska ekonomin, att fortsätta stötta den belarusiska exilregeringen, att stå upp för det demokratiska Taiwans frihet - och att slå vakt om kvinnors och HBTQ-personers rättigheter i länder där de är hotade. Här måste Sverige driva på med kraft.

EU står inför en rad globala utmaningar att hantera - men har samtidigt en unik möjlighet att påverka utvecklingen i världen. Diplomati, frihandelsavtal, utvecklingssamarbete - och skarpa sanktioner mot förtryckande regimer är några av verktygen. Liberalerna vill se ett starkare EU som för en kraftfull, värderingsstyrd utrikespolitik med demokrati och mänskliga rättigheter som övergripande mål, där en rad olika verktyg används och samverkar. Det förutsätter i sin tur att EU tar bort vetorätten i ministerrådet, så att mindre ambitiösa medlemsländer inte kan sätta käppar i hjulet. Anslagen till EU:s utrikestjänst EEAS måste öka för att stärka samordningen inom utrikespolitiken. EU bör oftare representera medlemsländerna i internationella organisationer som FN:s säkerhetsråd, WHO och Världsbanken. Likaså bör EU:s säkerhets- och försvarspolitiska samarbete fördjupas, som ett komplement till samarbetet inom Nato.

Vi lever i en globaliserad värld där tekniska landvinningar och förbättrade kommunikationer gör att världen utanför kommer allt närmare. Det här är en utveckling som vi liberaler ser positivt på. Det är handel och specialisering som gjorde att Sverige en gång industrialiserades och blev rikt, och som fortsatt är en förutsättning för vårt välstånd. Varje dag bidrar global handel till att lyfta människor runt om i världen ur fattigdom. Samtidigt har de senaste årens kriser blottat stora sårbarheter som visar att vi aldrig får vara naiva. Europa har blivit ensidigt beroende av teknologi från Kina, en diktatur som enkelt kan begränsa vår tillgång till strategiska råvaror och nödvändiga produkter. En rad EU-länder är fortfarande beroende av rysk gas för sin energiförsörjning. Detta osunda beroende av auktoritära regimer måste brytas och nya beroenden får inte skapas.

Samtidigt kan lösningen aldrig vara att Europa isolerar sig och blir oberoende av omvärlden, något starka krafter i EU nu driver på för. Tvärtom måste protektionism motverkas i alla dess former. Europa ska vara en öppen kontinent som tror på handel och som stärker banden med demokratiska partners runt om i världen. Det stärker EU som geopolitisk aktör och bidrar till att säkra tillgång till energi, råvaror och livsnödvändiga produkter såväl i Europa som i de länder som EU har handelsrelationer med. För att det ska bli möjligt behövs fler frihandelsavtal och att världens demokratier krokar arm för ett modernare globalt handelsregelverk som bidrar till fossilfri omställning och respekt för mänskliga rättigheter.

Men framtidens globalisering riskerar också att avgöras i en kapplöpning mellan Kina och den demokratiska världen om vems standarder och regler som ska gälla för världshandeln. Liberalerna vill därför stärka den transatlantiska länken genom ett omfattande frihandelsavtal mellan EU och USA. Det färdigförhandlade frihandelsavtalet med Mercosur behöver komma på plats, och förhandlingarna med Indien prioriteras. EU bör dessutom särskilt prioritera partnerskap med länder i Afrika, som ett sätt att främja demokrati och ekonomisk utveckling och samtidigt motverka Kinas och Rysslands ökade inflytande. Konkret stöd till Taiwan ska visas genom att EU inleder förhandlingar om ett investeringsavtal.

Som världens största biståndsgivare kan EU göra verklig skillnad genom att stödja demokratiörelser världen över. Såväl det svenska som det europeiska biståndet ska ha som överordnat mål att bidra till demokratisering och respekt för mänskliga rättigheter. Krav på förbättrad situation för mänskliga rättigheter, demokrati, sexuella och reproduktiva rättigheter samt HBTQ-rättigheter ska vara centrala på länder som tar emot bistånd, tecknar handelsavtal eller på annat sätt samarbetar med EU. Sverige bör verka för att EU öronmärker bistånd till organisationer som verkar för mänskliga rättigheter.

Uppdrag 4: En hållbar ekonomi som växer

Hur ser vi till att Europa blir en del av världen där nya idéer frodas, företag utvecklas, och framtidens jobb växer fram som kan bidra till fossilfri omställning och välfärd? I stort handlar det om konkurrenskraft - att skapa möjligheter för Sverige och övriga EU att konkurrera med resten av världen genom spetskompetens och grön teknologi. Det är en utmaning av stora mått.

Med en politik som gynnar innovation och som skapar goda förutsättningar för företag att etablera sig och växa kan EU:s industri få en nyckelroll i omställningen till en miljömässigt hållbar ekonomi. Den liberala vägen framåt är att EU slår vakt om öppna marknader och en politik som värnar fri och sund konkurrens.

Tyvärr ser vi hur den positiva globaliseringen, som under de senaste decennierna ökat välståndet i världen, på några år gått mot tilltagande protektionism, idéer om ökat behov av självförsörjning och interventionistisk industripolitik - vilket ofta används som maktinstrument. Stora ekonomier i världen ger statsstöd till sina industrier, något som åsidosätter globala spelregler och ger näring åt ett globalt subventionsrace.

Historien lär oss att den vägen leder fel. Samtidigt måste EU bryta beroendet av Kina och på annat sätt säkra tillgången till batterier, solceller och andra varor och tjänster som behövs för att klara energiomställningen. Det kräver att vi bygger en motståndskraftig ekonomi och att vi inte avsäger oss möjligheten att agera när andra driver en politik som får negativa effekter för Europa och Sverige. Vi behöver se till att globala regler respekteras och att klimatutsläpp och miljöförstöring inte tillåts vara en global konkurrensfördel.

Den inre marknaden är EU:s vassaste verktyg på den globala spelplanen. De hinder som kvarstår för att säkra fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer måste rivas. Varken företag eller arbetstagare ska behöva brottas med 27 olika regelverk och därför behövs fler harmoniserade regler. I en tid då Sverige och andra länder både skriker efter arbetskraft och brottas med arbetslöshet på andra håll måste det bli enklare att flytta dit jobben finns.

En framgångsrik ekonomi förutsätter samhällen som håller ihop och växer ekonomiskt, med fler som arbetar och bidrar till välfärden. Vill vi att EU ska bli en spjutspets i världsekonomin kan inte Europa ha världens mest välutbildade hemmafruar. Jämställdheten måste ta ett stort kliv framåt i hela EU, vilket kräver avskaffad sambeskattnings och satsningar på barn- och äldreomsorg. Ska vi lösa den skriande kompetensbristen måste EU-länderna dessutom se till att människor oavsett kön eller bakgrund, ges möjlighet till utbildning och kompetensutveckling för att kunna delta på arbetsmarknaden.

Liberalerna vill att EU-kommissionens granskning av medlemsländernas ekonomiska politik ska stärkas och att de EU-stöd som betalas ut verkligen bidrar till att genomföra viktiga strukturreformer. Liberalerna ser positivt på att EU:s sociala pelare, som slår fast ett

antal minimirättigheter, ska fungera som en påtryckningsmekanism som får medlemsländerna att genomföra nödvändiga välfärds- och arbetsmarknadsreformer. Den sociala pelaren får dock inte tas till intäkt för att införa lagstiftning på arbetsmarknadsområdet som skadar den svenska partsmodellen.

EU:s budget är ett viktigt verktyg för att finansiera reformer med tydligt europeiskt mervärde, exempelvis forskning, klimat, utbildning, infrastruktur, migration, naturvård, brottsbekämpning och bistånd. Liberalerna vill att jordbruksstöd och regionalpolitik minskas kraftigt, men anser också att budgeten kan behöva öka, till exempel för att finansiera återuppbyggnaden av Ukraina och utbyggd gränsbevakning. Idag finansieras EU nästan helt genom avgifter från medlemsländerna, men Liberalerna ser att det finns fördelar med att låta exempelvis intäkter från utsläppshandel, koldioxidavgifter eller vissa bolagsskatter gå direkt till EU-budgeten för att minska behovet av inbetalningar från medlemsländerna.

Ett konkurrenskraftigt EU kräver att alla delar av unionen växer ekonomiskt, och därför finns fortfarande ett värde av viss regionalpolitik. Liberalerna vill att stöden inom regionalpolitiken i betydligt större utsträckning inriktas på de fattigaste länderna i EU, samt att fonderna används till investeringar med tydligt europeiskt mervärde, exempelvis gränsöverskridande infrastruktur. För de rikare EU-länderna bör graden av medfinansiering öka.

Uppdrag 5: Dra nytta av digitaliseringen

Bara 40 år. Längre än så har vi inte haft internet som idag är en självklar del i vår vardag. Under denna period har den tekniska utvecklingen gått i ett tempo som är svårt att förstå. Europa och EU har inte alltid hunnit med. Liberalerna vill att Europa ska bli en uppkopplad kontinent där både individer och företag kan dra maximal nytta av digitaliseringen, oavsett var i EU man befinner sig. EU:s roll bör vara bidra till att digital infrastruktur med snabb och stabil uppkoppling byggs ut så att den kommer hela unionen och alla medborgare till del, liksom att få på plats standarder som gynnar innovation och gör att digitala tjänster kan utnyttjas på bästa sätt. Det är avgörande för människors möjligheter och trygghet och för att företag ska kunna starta och växa i hela unionen. Dessutom behöver beroendet av kinesisk teknik brytas.

Vi behöver fortsätta arbetet i EU med att säkra att europeiska företag har tillgång till viktiga mineraler och andra råmaterial, mikrochip, halvledare, superdatorer och annan teknik som är avgörande för den digitala omställningen. Det innebär att vi behöver stora satsningar på forskning och utbildning och att medlemsländerna måste minska regelbördan och snabba på sina tillståndsprocesser så att det blir enklare att producera inom EU. Dessutom bör EU teckna bilaterala handelsavtal med internationella partners inom just de här områdena. För Liberalerna är det också prioriterat att få på plats ett dataöverföringsavtal mellan EU och USA som lever upp till våra krav på integritet och dataskydd.

Lagstiftningsprocessen i EU måste följa den tekniska utvecklingen för att se till att det som är olagligt offline också är olagligt när det sker på nätet. Samtidigt som vi skärper brottsbekämpningen måste den personliga integriteten och yttrandefriheten värnas. Detta är en svår balansgång där proportionalitet och rättssäkerhet måste vara ledstjärnor för vägen framåt.

EU spelar också en central roll i att skydda våra digitala samhällen mot cyberhot, cyberattacker och cyberkrigföring. Vi behöver samla information från nationella myndigheter om vilka hotbilder vi ser mot EU och medlemsstaterna, samordna försvaret mot attacker som sker i flera medlemsländer samtidigt och samarbeta kring utbildning om cybersäkerhet, med sikte på att bygga upp ett gemensamt cyberförsvar.

Utvecklingen av artificiell intelligens (AI) har pågått under lång tid och finns överallt i vårt samhälle utan att vi tänker speciellt mycket på det. Men under de senaste åren har utvecklingen gått snabbt och den märks nu av i människors och företags vardag på ett helt nytt sätt. Det är uppenbart att AI kommer att spela en allt större roll i ekonomin och i våra liv framöver och EU måste se till att både kunna utnyttja möjligheterna med denna teknik och minimera de möjliga negativa effekterna och riskerna. Användningsområdena är vitt skilda, från sjukvård till jordbruk och klimatarbete. Det innebär att lagstiftning för att reglera tekniken behöver vara flexibel och teknikneutral. Den måste också se till att små- och medelstora företag inte missgynnas och att det inte bara är de stora digitala jättarna som får del av AI-teknikens alla fördelar.

För Liberalerna är det också viktigt att reglering och standarder för AI sätts på EU-nivå för att se till att våra företag har ett tydligt regelverk att förhålla sig till. På så sätt skapar vi också en standard som andra länder i världen kan följa efter för att se till att fördelarna med AI kan spridas utan att för den delen innebära stora risker för integriteten och mänskliga rättigheter.

Uppdrag 6: Värna demokratin och rättsstaten

Europa är världens friaste kontinent, men flera av de friheter vi kommit att ta för givna är hotade. Flera medlemsstater inskränker rättsstaten och begränsar utrymmet för fria medier och civilsamhället, själva fundamenten i en demokrati. Medborgares rättigheter kränks samtidigt som framförallt högerpopulistiska och extremistiska krafter växer sig starkare och korruptionen biter sig fast. Om denna utveckling tillåts fortsätta hotas i förlängningen hela EU-samarbetet, i och med att unionens demokratiska grundvalar och respekten för gemensamma regler undermineras.

Men vi kan vända denna utveckling och se till att Europa istället blir en ännu friare kontinent. Vi behöver stärka kontrollen av hur dessa värden respekteras i varje medlemsland, och länder som inte lever upp till de gemensamma värderingarna måste mötas av tydliga konsekvenser. Liberaler har vunnit flera delsegrar, dels genom den nya villkorsmekanismen, dels genom att situationen för rättsstatsprincipen i medlemsländerna granskas av EU-kommissionen. Liberalerna vill att medlemsländerna ska åläggas att tydligt redovisa vad de planerar att göra åt de brister som kommissionen pekat ut.

Villkorsmekanismen måste stärkas ytterligare så att alla inskränkningar av rättsstaten och demokratin får kännbara konsekvenser. EU ska inte vara en bankomat för auktoritära regeringar. Ekonomiskt stöd från EU:s gemensamma budget ska vara villkorat mot respekt för våra gemensamma värderingar, grundläggande fri- och rättigheter, demokrati, en fungerande rättsstat och nolltolerans mot korruption. Det land som inte följer de gemensamma reglerna får helt enkelt inte ta del av förmånerna. Ytterst måste det vara möjligt att dra in ett lands rösträtt i rådet.

Vi kan idag se att flera av de länder som blev EU-medlemmar under 00-talet idag inte skulle släppas in i unionen, då respekten för demokratin och rättsstaten urholkats. Den utvecklingen måste tas på största allvar, och ett land som inte upprätthåller respekten för samtliga medlemskapskrav och motsätter sig EU:s grundvärden måste, när andra vägar uttömts, uppmanas att helt lämna EU-samarbetet.

EU:s värderingar är grunden i samarbetet och därför måste individers rättigheter alltid värnas och de mest utsatta i samhället synliggörs. EU måste arbeta aktivt med lagstiftning som stoppar hedersförtryck, ser till att barnaga förbjuds, förebygger våld i nära relationer och stöttar offer, motverkar extremism och rasism, säkrar rätten till abort i hela EU, garanterar HBTQI-personers rättigheter och möjliggör att personer med funktionsnedsättning aktivt kan delta i samhället. Centralt för detta är att Sverige fortsätter driva på för att tydlig, gemensam antidiskrimineringsdirektivet kommer på plats eller att Kommissionen drar tillbaka förslaget och presenterar ett nytt förslag.

Allt arbete som görs för att stärka individens rättigheter måste också innehålla lösningar för hur det ska göras också på nätet. Den ständigt pågående digitaliseringen, nu även i form av artificiell intelligens, kommer att gynna samhällsutvecklingen och skapa nya möjligheter, men vi måste samtidigt se till att de möjliga negativa konsekvenserna hanteras. Diskriminering, hat och hot riskerar att öka genom ny teknik och måste

bekämpas med kraft. Alla nya EU-förslag behöver analyseras ur ett integritetsperspektiv och en särskild EU-stadga införs för att skydda medborgarnas digitala rättigheter.

Uppdrag 7: Ett Europa nära medborgarna

Allt fler människor väljer att röra sig över mellan olika länder: föds i ett land, studerar i ett annat, arbetar i ett tredje och njuter av pensionen i ett fjärde. Liberalerna tror på ett Europa där rörligheten mellan länderna är gränslös, där det är enkelt att röra sig utan att hindras av administrativt krångel och stela regelverk. Det finns fortfarande många hinder vid flytt inom EU. I Sverige är en av grundbultarna i tillvaron – personnumret – dessvärre svåråtkomligt för inflyttade EU-medborgare. Utan personnummer är det svårt att få anställning, öppna bankkonto och delta fullt ut i det svenska samhället.

Liberalerna vill att ett europeiskt socialförsäkringsnummer införs som ska gälla vid sidan av det nationella personnumret. Detta nummer gör det möjligt att enkelt föra över socialförsäkringar mellan länder och Liberalerna vill dessutom se en digital tjänst som visar vad som händer när man flyttar inom EU med exempelvis sin sjukförsäkring, föräldraförsäkring och pension. Dagens europeiska sjukförsäkringskort ska ersättas av det system för ett europeiskt bank-id som är under utveckling.

Vikten av att den fria rörligheten inom unionen fungerar blir aldrig så tydlig som när man blir sjuk. I dag har alla svenska patienter rätt att söka vård i andra EU-länder, men systemet kan göras enklare. Det måste bli möjligt för alla att utnyttja denna rättighet så att tillgången till kvalitativ vård ökar, även digitalt för vård kopplat till exempelvis psykisk ohälsa. Vi behöver också gemensamma standarder som garanterar säkerhet och kvalitet vid vård i andra medlemsländer. Liberalerna vill se ett gemensamt system för e-recept så att det blir möjligt att hämta ut medicin på apotek var man än befinner sig i EU.

Den snabba utvecklingen med distansarbete visar att det måste bli enklare att bo i Sverige och arbeta i ett annat EU-land, eller att jobba i flera länder samtidigt. Samma sak gäller de som vill starta företag eller forska i ett annat medlemsland. Vi behöver få på plats ett system för hur inkomstskatt kan delas upp mellan medlemsländer när man jobbar i flera länder eller i ett land där man inte bor. Digitaliseringen skapar stora möjligheter för individen att röra sig, den möjligheten får inte stoppas på grund av stelbent administration.

Systemet med studentutbyten, Erasmus+, är en framgångssaga och ska fortsätta att utvecklas, men det måste också vara enkelt att läsa hela sin examen i ett annat EU-land. Liberalerna vill därför att gymnasiebetyg ska kunna översättas till en EU-standard som kan användas vid ansökningar till universitet i alla medlemsländer. Samtidigt måste det vara möjligt för forskare och lärosäten att dela framsteg och forskning mellan varandra och samarbeta på projekt på ett smidigare sätt. Liberalerna vill se att EU investerar mer i Open Access-utbildning och sänker trösklarna för samarbete.

Men det räcker inte att lagar och regler fungerar smidigt, ett liv är så mycket mer än så. Vi måste se till att tjänster inte är geografiskt avgränsade. Du som svensk ska kunna öppna ett bankkonto i Tyskland utan att det skapar problem, och streamingtjänster och andra digitala tjänster måste vara gränslösa och inte skilja på var i EU tjänsten konsumeras. Detta ska vara lika självklart som det idag är att köpa varor från olika länder i EU. Den

gemensamma e-legitimation som är på väg att lanseras i EU är ett viktigt steg på vägen för att skapa en helt harmoniserad inre marknad för både varor och tjänster.

För människor med sällsynta sjukdomar kan EU göra stor skillnad. Avancerade ovanliga behandlingar kräver erfarenhet och vana som ingen expert kan få genom ett fåtal patienter per år. Därför vill vi att EU ska inrätta europeiska specialistcentra för sällsynta sjukdomar och ovanliga, avancerade behandlingar. På dessa centra skulle patienter från alla EU:s medlemsländer kunna behandlas, oavsett var de blivit sjuka eller var de bor.

Under Covid-19-pandemin såg EU, genom gemensamma upphandlingar, till att Sverige och övriga EU-länder fick tillgång till vaccin. Även dyra specialläkemedel bör kunna upphandlas gemensamt i EU på samma sätt framöver för att säkra tillgång till rimligt pris.

Uppdrag 8: Trygghet och säkerhet för alla

Trygghet är en grundläggande frihetsfråga som påverkar varje medborgare i EU. I Liberalernas Europa ska alla medborgare känna att de lever i trygghet, fria från brottslighet och hot. I dagens sammankopplade värld är trygghet inte något som varje land själv kan garantera. Organiserade kriminella nätverk agerar över gränserna och drar nytta av att EU-ländernas brottsbekämpande myndigheter inte samarbetar tillräckligt. Ett exempel är den narkotikasmuggling som är tätt sammankopplad med gängbrottsligheten i Sverige, och som har förgreningar i andra EU-länder. I spåren av Rysslands krig mot Ukraina ser vi en ökad risk för införsel av illegala vapen, en förflyttning av brottslighet från Ukraina in till EU och ett hänsynslöst utnyttjande av människor i utsatt position. Det är bara genom ett ökat samarbete i EU och med resten av världen som vi med kraft kan bekämpa gränsöverskridande brottslighet. Medborgarnas frihet och tillit till demokratin måste stå i centrum för detta arbete.

Europol är vårt viktigaste verktyg för att stoppa den organiserade brottsligheten och det behöver utvecklas till ett europeiskt FBI, med en operativ polisstyrka som kan bedriva förundersökningar och utreda brott där flera länder är inblandade. Ett första steg mot detta är att stärka Europols analytiska kapacitet och se till att Europol öppnar lokalkontor i Sverige och övriga EU-länder, med anställda nationella poliser, för att underlätta samarbete mellan nationella och europeiska brottsbekämpande myndigheter.

Samtidigt måste vi arbeta för att förbättra EU:s förmåga att hantera terrorism och underrättelseverksamhet från främmande makt. För att göra detta behövs en europeisk underrättelsetjänst som utvecklas ur ett ökat samarbete mellan EU-ländernas nationella myndigheter. EU behöver också ett europeiskt vittnesskyddsprogram för att vittnen vid behov ska kunna garanteras skydd och ny identitet i andra EU-länder. Vittnens säkerhet är centralt för ett fungerande rättssystem och för att bygga trygga samhällen.

Sverige har under alldeles för lång tid stått utanför viktiga delar av EU:s brottsbekämpande samarbete. Ett helt nödvändigt steg är därför att Sverige snarast ansluter sig till EU:s gemensamma åklagarmyndighet, EPPO, som ska hantera gränsöverskridande brottslighet riktat mot EU:s finansiella intressen. Sedan måste EPPO få ett utökat mandat att arbeta med all typ av gränsöverskridande brottslighet som medlemsstaterna inte effektivt nog själva kan hantera. För att göra detta effektivt måste fler brott klassificeras som EU-brott, vilket är brott av gränsöverskridande karaktär där EU:s myndigheter ska ha befogenheter att agera. Idag är terrorism, människohandel, narkotikahandel, vapenhandel, penningtvätt, korruption, förfalskning av pengar och IT-brott med på listan över sådan brottslighet. Men den grova gränsöverskridande brottsligheten är mer diversifierad än så och även exempelvis miljöbrott och skattebrott bör anses kunna utgöra EU-brott.

Ett liberalt Europa är ett säkert och tryggt Europa, men det kan bara skapas om medlemsländernas och EU:s myndigheter agerar med respekt för medborgarnas rätt till integritet. Därför måste all brottsbekämpning ske med tydlig parlamentarisk insyn och med tydliga regler för hur medborgarnas integritet ska skyddas både fysiskt och digitalt.

Vi kan aldrig acceptera ett samhälle där övervakning av medborgarna slentrianmässigt sker eller där principen om att man är oskyldig tills motsatsen är bevisad sätts ur spel. Även företag i EU måste agera efter tydliga riktlinjer, och vid behov lagstiftning, för hur användares, kunders och individers integritet bäst värnas och diskriminering undviks. Detta blir speciellt tydligt i dagens digitala samhälle och genom utvecklingen av artificiell intelligens.

EU behöver dessutom spela en central roll i att hantera kriser av olika slag, en roll som blev allt tydligare under pandemin. Dels genom regelverk för att hindra att kriser uppkommer och sprids men också genom att EU bidrar till att hantera den civila beredskapen. Vi behöver vidga det system inom EU som ser till att hjälp och planering snabbt når till krisdrabbade delar av EU. Det kan handla om att samordna brandbekämpningsflyg, pumpar, sök- och räddningsresurser eller distribution av vaccin. Den inre marknaden spelar en central roll för att säkra försörjning av livsmedel och andra varor, och EU måste därför säkerställa att den fria rörligheten gäller och gränser mellan medlemsländerna hålls öppna även vid en kris.

Uppdrag 9: Gemensamt ansvar för migrationen

Krig, konflikter och fattigdom har genom historien lett till att människor söker sig till andra platser där möjligheterna till ett drägligt liv ter sig bättre. Över 100 miljoner människor i världen är på flykt, de flesta inom sina egna länder, medan andra lyckas ta sig till ett angränsande land eller längre bort. I många länder gör arbetslöshet och förtryck att miljontals människor ser sin framtid i ett annat land än i sitt hemland, och allvarliga klimatförändringar tvingar ännu fler människor att lämna sina hem. På många håll utnyttjas migranter skrupellöst eller används som vapen, inte minst kring Europas gränser.

Med samhällen som präglas av frihet och välstånd ter sig Europa ofta som ett naturligt mål för den som söker en bättre framtid. Det ska vi vara stolta över. För Liberalerna är en gemensam migrationspolitik därför en huvuduppgift för EU, en värdig politik som slår vakt om asylrätten och som även gör det möjligt att upprätthålla den i praktiken. En del i detta är att samarbetet i frågor om gränsskydd och återvändande vid avslag behöver stärkas. Men det behövs också fler lagliga vägar in till Europa, inte minst för att stoppa den livsfarliga människosmugglingen över Medelhavet. Det handlar exempelvis om högre ambition i mottagningen av kvotflyktingar och att öka möjligheterna till arbetskraftsinvandring till Europa.

Alla EU-länder måste ta ett solidariskt, gemensamt ansvar för asylsökande, både praktiskt genom fördelning av sökande och genom ekonomisk solidaritet och administrativt stöd. Det är också en förutsättning för en fungerande integration. Det är en ohållbar situation när flera länder blundar för sina skyldigheter. EU-länder som olagligen trycker tillbaka migranter från gränsen måste få kännbara konsekvenser. Den nya gemensamma migrationslagstiftningen som snart är på plats blir ett viktigt verktyg för att fördela ansvaret och säkra att asylsökandes rättigheter garanteras i hela EU, samtidigt som ogrundade asylansökningar hanteras snabbare. Länder som vägrar ta sitt solidariska ansvar ska kunna få minskade stöd från EU:s sammanhållningspolitik.

Den som har skyddsskäl enligt FN:s flyktingkonvention eller som alternativt skyddsbehövande ska få stanna i EU, medan den som får avslag måste återvända till sitt hemland - det är nödvändigt för att bevara asylrätten och ett fungerande asylsystem. EU kan bidra till ett förbättrat återvändande genom att förhandla fram gemensamma återvändandeavtal med länder utanför EU. Alla länder har ett absolut ansvar att bevilja inresa för sina egna medborgare och incitamenten för detta behöver öka, exempelvis genom att koppla EU:s bilaterala bistånd till återtagande av medborgare.

Fler EU-länder bör ta emot kvotflyktingar, för att avlasta UNHCR:s läger och ge möjligheter till en laglig och ordnad väg till ett nytt liv. Genom vidarebosättning blir mottagandet också mer jämställt eftersom kvinnor idag oftare blir kvar i konflikternas närområden. Fler EU-länder bör också liksom Sverige prioritera utsatta kvinnor, hbtq-personer och personer med funktionsnedsättning. Det skulle bidra till en mer jämställd och human migrationspolitik.

Liberalerna slår vakt om den fria rörligheten inom EU, och vill snarast avskaffa passkontrollerna på Öresundsbron och de övriga kontroller som införts av Sverige och andra Schengenländer. Gränskontrollerna bör slopas så snart säkerhetsläget har förbättrats. Men fri rörlighet inom EU kräver i sin tur att den yttre gränsen till EU och Schengenområdet stärks väsentligt. Liberalerna vill att EU tar över ansvaret för hela den yttre gränskontrollen, för att säkra att samma effektiva gränsskydd och rättssäkra och humana gränskontroller gäller överallt. EU:s gränsskyddsmyndighet Frontex måste därför kraftigt byggas ut. Samtliga EU-länder som uppfyller de krav som ställs - exempelvis Bulgarien och Rumänien - ska omgående släppas in i Schengensamarbetet. Samtidigt är det viktigt att länder som missköter sig snabbt kan suspenderas.

Bristen på arbetskraft är stor i Sverige och andra EU-länder, och Europas befolkningspyramid visar att den kommer att bli större. Gemensamma insatser behövs för att attrahera både spetskompetens och personer som vill arbeta i mindre kvalificerade yrken. EU:s system med "blåkort" bör utvecklas och öppnas upp för fler än bara dem med spetskompetens och höga löner. Liberalerna vill även underlätta för personer som fått arbetstillstånd i ett land att resa till och arbeta även i andra EU-länder utan ytterligare byråkrati. För att göra Europa än mer attraktivt som destination för arbetskraftsinvandring vill Liberalerna se fler EU-avtal om viseringsfrihet och viseringsförenkling.

Uppdrag 10: Effektiv och demokratisk union

Liberalerna strävar efter att skapa ett samhälle där individen har makten över sitt eget liv och där beslut fattas så effektivt som möjligt. Europasamarbetet bygger på federala principer och beslut på lägsta effektiva nivå. Vår vision är en federal europeisk union som står stark och enad i de frågor där samarbete behövs, och som lämnar andra frågor åt medlemsländerna och medborgarna själva. Redan idag finns frågor som enbart hanteras av EU, såsom den gemensamma handelspolitiken. Liberalerna är övertygade att vi i en alltmer globaliserad värld behöver samarbeta mer på EU-nivå för att lösa gemensamma utmaningar. När vi samarbetar och fattar rätt beslut på rätt nivå blir politiken både effektivare och kraftfullare. Liberalernas EU är ett demokratiskt föredöme, där medborgare har god insyn i beslutsprocesserna och kan utkräva ansvar av sina företrädare.

Behovet av att hålla ihop och stärka sammanhållningen i Europa är större än på länge. Det är bara när EU står enat som vi är starka. När EU växer och fler länder blir medlemmar ställer det krav på våra beslutsprocesser. Fler länder innebär en större mångfald av åsikter, en ökad komplexitet och risk för låsningar. Även när EU blir större måste beslutsfattandet vara transparent och effektivt för att systemet ska vara legitimt för medborgarna. Vi ser redan idag hur medlemsländer utnyttjar vetorätten för andra politiska syften och hur EU:s utrikespolitik försvagas när stater som Ryssland och Kina pressar enskilda länder att blockera beslut som påverkar dem.

Liberalerna vill därför att vetorätten i ministerrådet tas bort och att samtliga beslut ska fattas med kvalificerad majoritet. Samma regler för beslutsfattande ska gälla på alla politikområden. Dagens röstningssystem skapar en väldigt stark union när alla är eniga, samtidigt som enskilda länder kan försena och ytterst blockera förslag. Något vi ser sker allt oftare, exempelvis genom att länder som fått EU-medel indragna på grund av inskränkningar i rättsstaten håller andra EU-beslut gisslan. Borttagen vetorätt skulle innebära något minskat inflytande för varje enskilt land men skulle göra det möjligt för EU att agera snabbare och mer effektivt för att hantera gemensamma samhällsproblem.

Liberalerna vill snarast se ett konvent om att ändra EU:s fördrag i den riktningen. När fördragen förhandlas om måste också Europaparlamentets flytt mellan Bryssel och Strasbourg skrotas. Flytten är dyr, tidskrävande och dålig för miljön och klimatet. Europaparlamentet ska ha ett säte - i Bryssel!

För att ytterligare öka den demokratiska legitimiteten för EU måste det direktvalda Europaparlamentet få en starkare roll. Exempelvis behöver parlamentet ha rätt att initiera lagar och välja vem som ska leda EU-kommissionens arbete. Liberalerna är positiva till systemet med Spitzenkandidaten, där EU-partierna utser kandidater till posten som EU-kommissionens ordförande. Liberalerna vill också öka medborgarnas demokratiska inflytande genom transnationella listor i valet till Europaparlamentet, vilket gör det möjligt att rösta på kandidater även från andra EU-länder. Framför allt skulle det ge en starkare röst åt alla de svenskar som lever sina liv över nationsgränserna och påverkas av beslut också i Danmark, Finland eller andra medlemsländer.

Samtidigt som framtiden ställer krav på reformer av samarbetet behöver insyn i EU öka även för Riksdagen. EU-kommissionärer bör regelbundet bjudas in till nationella parlament för att diskutera politiska förslag och för att underlätta för parlamenten att driva frågor gentemot EU-kommissionen.

För att stärka ansvarsutkrävandet och öka insynen för medborgarna i de beslut som fattas behöver EU en verklig offentlighetsprincip, där huvudregeln på alla områden är offentlighet, inte sekretess. Framför allt finns mycket kvar att göra för att öka offentligheten i ministerrådets arbete. Hur regeringarna ställer sig till olika lagförslag, och varför, måste vara offentligt. Då kan medborgarna kräva politiskt ansvar av sina politiker och EU-debatten kan stärkas i medlemsländerna.

Men offentlighet och transparens ökar bara medvetenheten hos allmänheten om EU-politiken synliggörs av media. Ett viktigt steg för att göra det i Sverige är att det i sändningstillstånden för SVT, SR och UR tydligare framkommer att rapportering om EU-politik ingår i deras uppdrag.